

А.Никонов

Измерение и оценка инвестиционной привлекательности нефтегазового комплекса

В данной статье определены ключевые проблемы инвестирования нефтегазового комплекса в Украине и его особенности. Обоснованно определяющую роль инвестиционной деятельности предприятий нефтегазовой сферы в обеспечении их конкурентоспособности как на внутреннем, так и на внешнем рынках, разработаны стратегические приоритеты функционирования нефтегазового комплекса, призванные обеспечить наращивание его ресурсно-экономического потенциала и ускоренный рост на долгосрочной основе.

A.Nikonov

Measuring and estimation of investment attractiveness of нефтегазового complex

In this article certainly key problems of investing of oil and gas complex are in Ukraine and his feature. Grounded determining role of investment activity of enterprises of oil and gas sphere in providing of their competitiveness both on internal and on external, markets, strategic priorities of functioning of oil and gas complex are developed, what called to provide the increase of him resource-economic to potential and speed-up growth on long-term basis.

Одержано 27.11.09

УДК 657.7

М.С. Письменна, аспірант

Кіровоградський національний технічний університет

Внутрішній аудит банківських ризиків

Визначення та класифікація банківських ризиків відповідно до наукових підходів, документів Національного банку, Базельського комітету з банківського нагляду, оцінка банківських ризиків, основні складові внутрішнього аудиту банківських ризиків, завдання, об'єкти, аудиторські процедури внутрішнього аудиту банківських ризиків, обговорення результатів аудиту з керівництвом для ефективного впровадження.

банківські установи, ризики, банківські ризики, аудит, внутрішній аудит

На сучасному етапі розвитку економіки України роль банків як активних учасників підприємницької діяльності постійно зростає. Вихід українських банків на міжнародні фінансові ринки потребує адаптації їх управлінських систем до рівня світових стандартів банківської діяльності. Протягом останніх років намітилася тенденція стрімкого зростання активів українських банків, що зумовлює активізацію процесів управління банківськими активами. За умов високої ризиковості ринкового середовища фінансова стійкість банку залежить від забезпечення прибуткової діяльності, вибору раціонального варіанта розміщення ресурсів, можливості оцінювати та контролювати ризики. Зазначені процеси вимагають внутрішнього аудиту якості управління банком з урахуванням рівня ризиковості. У зв'язку з цим актуалізується необхідність дослідження теоретико-методичного забезпечення внутрішнього аудиту оцінки ідентифікації та реагування управління на ризики і загрози при управлінні. Такий підхід забезпечить підвищення надійності та ефективності банківської діяльності.

Метою даної статті є аналіз стану внутрішнього аудиту та розробка принципово нового підходу до його організації і методичного забезпечення при оцінці системних ризиків для цілей ефективного управління.

Основні підходи до формування внутрішнього аудиту і його процедур у вітчизняній науковій школі склалися під впливом робіт зарубіжних дослідників: Аренса Е., Адамса Р., Бойтона В., Доджа Р., Келла В., Коха Т., Коліна С., Лоббека Дж., Робертсона Дж., Рівуара Ж. Відмічаємо і орієнтованість на зарубіжні стандарти нормативного регулювання банківського внутрішнього аудиту, про що свідчить практика. Вітчизняні фахівці вирішують питання запровадження методик внутрішнього аудиту з урахуванням вітчизняної контрольної школи, цьому присвячені роботи Андрєєвої Л.Ф., Заруби О.Д., Зубілевич С.Я., Кіндрацької М.С., Редька А.Ю., Рудницького В.С., Петрик О.А., Сухаревої Л.О. Враховуючи результати наукових досліджень в області банківського аудиту, викладений в роботах російських вчених Данілевського Ю.А., Лаврушина О.І., Макальської А.К., Суйца В.П., Терехова А.А., Усоскіна В.М., Щадилової С.Н. слід виокремити недосліджене питання оцінки внутрішнім аудитом банківських ризиків з метою їх урахування під час управління банківськими активами.

Опубліковані вченими роботи висвітлюють основні елементи теорії та практики аудиту, внутрішнього аудиту, ризиків аудиторської діяльності. Але ґрунтовних робіт з методики оцінки ризиків, як об'єкту внутрішнього аудиту, на сьогодні не спостерігається, що потребує подальшого дослідження відповідно до процесів впровадження в Україні базельських стандартів.

Поняття «ризик» є об'єктом внутрішнього аудиту відповідно до документів Національного банку, Базельського комітету з банківського нагляду, Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості. У науці одна група вчених визначає ризик як невизначеність, пов'язану із настанням будь-яких подій або з їх наслідками, друга група науковців виокремлює поняття «ризик» і поняття «невизначеність», вважаючи, що будь-яка невизначеність призводить до ризику, а ризик ідентифікують, аналізують, оцінюють.

Банк, як фінансова установа, зазнає впливу невизначеностей внутрішнього та зовнішнього характеру, серед яких є загальні та особливі, притаманні окремим банкам. Саме цим пояснюється відсутність у теорії єдиного переліку банківських ризиків, а як наслідок – відсутність методів їх оцінки внутрішнім аудитом.

Узагальнення більшості ідентифікованих банківських ризиків проведено у роботі Фінкельштейн О.Б. (рис 1).

Відповідно до Методичних вказівок з інспектування банків «Система оцінки ризиків», розроблених за рекомендаціями Базельського комітету, Національний банк покладає відповідальність за ідентифікацію та оцінку ризиків на керівництво банками, запроваджуючи нагляд на основі їх оцінки і моніторингу [2]. Ключова роль у цьому процесі належить службі внутрішнього аудиту, яка повинна вчасно виявити недоліки управління ризиками та проконсультувати керівництво щодо цього.

Визначимо завдання внутрішнього аудиту щодо оцінки управління ризиками. На нашу думку, завдання пов'язані з обов'язками керівництва банку щодо цього:

- аудит реалізації стратегічного напрямку розвитку банку;
- аудит розробок положень, що визначають толерантність банку до ризику та відповідають стратегічним цілям банку;
- аудит розробок і забезпечення функціонування інформаційних систем управління з метою забезпечення їх своєчасності, точності та інформативності;
- аудит доведення стратегічного напрямку і толерантності до ризику до виконавців і дотримання на всіх організаційних рівнях.

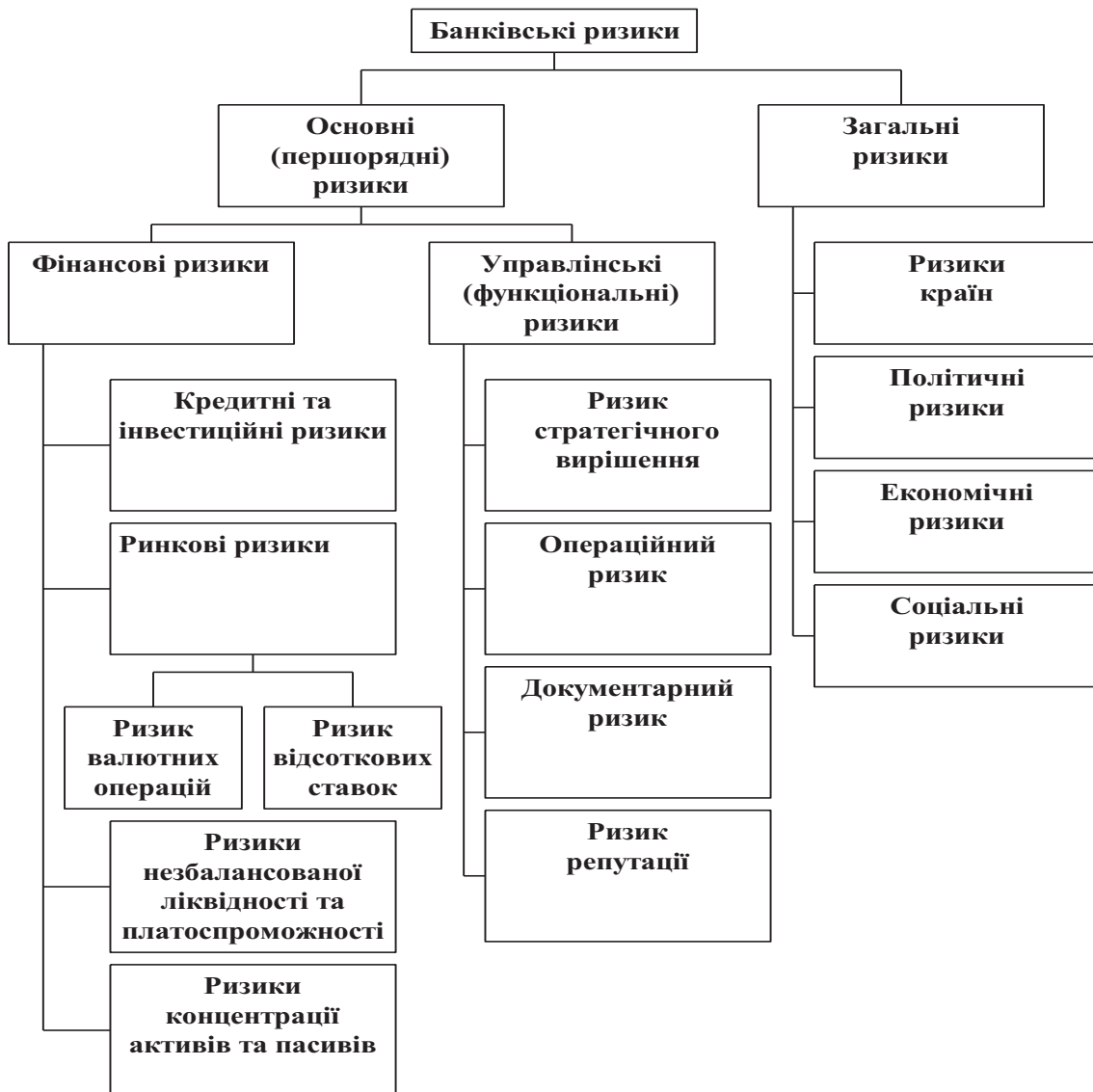

Рисунок 1 - Класифікація банківських ризиків

Під час оцінки системи управління ризиками внутрішні аудитори беруть до уваги наступні об'єкти: положення, процеси, персонал і системи контролю. Значні недоліки в одному або декількох із цих компонентів розглядаються як недоліки в управлінні ризиками.

З метою здійснення банківського нагляду Національний банк виділив дев'ять категорій ризику, а саме: кредитний ризик, ризик ліквідності, ризик зміни процентної ставки, ринковий ризик, валютний ризик, операційно-технологічний ризик, ризик репутації, юридичний ризик та стратегічний ризик.

Ці категорії не є взаємовиключними; будь-який продукт або послуга може наражати банк на декілька ризиків. Для аналізу внутрішні аудитори виявляють та оцінюють ці ризики окремо.

Аудиторські процедури оцінки системи вимірювання ризиків у банку розпочинаються з документальної перевірки наявності документування рішень щодо ризику. Управління на основі ризиків передбачає зручність документування висновків стосовно кількості ризику, якості управління ризиками, рівня занепокоєння нагляду (вимірюється як сукупний ризик) і напряму ризику. Це і має бути напрямком перевірки

відповідних документів. Аудитори визначають, чи існують затверджені регламенти з переліком факторів оцінки за кожним із дев'яти видів ризиків.

Внутрішні аудитори, застосовуючи аналітичні процедури, визначають, наскільки оцінка ризику, що проводиться окремими підрозділами в банку відображає як дійсні, так і потенційні параметри ризику банківської діяльності.

Національний банк визначив систему для оцінки кожної категорії ризику здійснюється за вимогами, визначеними Національним банком. Для шести категорій ризику – кредитного ризику, ризику ліквідності, ризику зміни процентної ставки, ринкового ризику, валютного ризику та операційно-технологічного ризику – внутрішні аудитори оцінюють кількість ризику, якість управління ризиком, сукупний ризик і напрям ризику. Для перевірки, чи ефективно використовується система оцінки ризиків керівництвом банку аудитори повинні враховувати як поточний стан банку, так і фактори, які можуть вказувати на зростання ризиків. Аналітичні процедури спрямовують на дослідження чотирьох основних компонентів визначення параметрів ризику банку:

- кількість ризику, тобто рівень або обсяг ризику, на який наражається банк (характеризується як незначна, помірна або значна);
- якість управління ризиком, тобто наскільки добре здійснюється виявлення, вимірювання, контроль і моніторинг ризиків (характеризується як висока, така, що потребує вдосконалення, або низька);
- сукупний ризик, який відображає рівень занепокоєння, зважаючи як на кількість ризику, так і на якість управління ризиком, з урахуванням відносного значення кожного з цих аспектів (високий, помірний або низький за кожною з дев'яти категорій ризику).

Решта ризиків – стратегічний ризик, ризик репутації та юридичний ризик – впливають на капітал і надходження банку, але їх важко точно виміряти кількісно. Тому за цими ризиками оцінюються лише сукупний ризик і напрям ризику. Характеристики сукупного ризику і напрямку ризику ті самі, що й для інших шести ризиків.

Внутрішні аудитори, плануючи свою діяльність, повинні передбачити перевірку якості управління ризиками банку не рідше ніж один раз на рік.

Обговорення результатів аудиту із керівниками та членами спостережної ради банку створює підґрунтя для успішної реалізації наслідків внутрішнього аудиту. Керівництво банку може допомогти роз'яснити або змінити висновки внутрішніх аудиторів. Аудитори в свою чергу мають кваліфіковано та результативно обґрунтовувати свої рішення щодо оцінки ризику перед зацікавленими сторонами для забезпечення ефективного моніторингу. Такий обмін інформацією допоможе зовнішнім аудиторам та інспекторам банківського нагляду досягти спільного розуміння ризиків, зосередитися на сильних і слабких сторонах управління ризиками і забезпечити реалізацію планів нагляду в майбутньому.

Встановлено, що ризик, як невід'ємна складова банківської діяльності, виступає об'єктом внутрішнього аудиту.

Визначено множину ризиків комерційного банку згідно наукової класифікації та відповідно до регламентацій Національного банку.

Об'єктами аудиторської оцінки виступають окремі види ризиків згідно вимог банківського нагляду. Приведено завдання та перелік процедур внутрішнього аудиту оцінки якості управління на засадах ризиків комерційних банків.

Аргументована необхідність проведення постійної оцінки ризику внутрішнім аудитом зважаючи на складність, змінюваність цього об'єкту.

Список літератури

1. Місце фінансових ризиків у загальній системі банківських ризиків / О.Б. Фінкельштейн // Стратегія економічного розвитку України: Наук. збірник. – Вип. 2-3 / Відп. ред. О.П. Степанов. – К.: КНЕУ, 2000. – С.227-234.
2. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків» Постанова Правління Національного банку України від 15.03.2004 № 104 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/db/library_db.html.

М. Письменная

Внутренний аудит банковских рисков

Определение и классификация банковских рисков исходя из научных взглядов, документов Национального банка, Базельского комитета банковского контроля, оценка банковских рисков, основные составляющие внутреннего аудита банковских рисков, задания, объекты, аудиторские процедуры внутреннего аудита банковских рисков, обсуждение результатов аудита с руководством для эффективной реализации.

М. Pismennaya

Internal audit of bank risks

Determination and classification of bank risks coming from scientific looks, documents of the National bank, Bazelskogo committee of bank control, estimation of bank risks, basic constituents of internal audit of bank risks, task, objects, public accountant procedures of internal audit of bank risks, discussion of results of audit with guidance for effective realization.

Одержано 29.11.09

УДК 336.77:338.3

В.В. Подплетний, доц., канд. екон. наук

Кіровоградський національний технічний університет

Фінансове забезпечення мікрокредитування малого та середнього бізнесу в Україні

Стаття присвячена дослідженню фінансового забезпечення мікрокредитування малого і середнього бізнесу в Україні. В статті обґрунтовані форми і методи мікрокредитування малого підприємства, а також розглянуто зарубіжний досвід фінансового забезпечення мікрокредитування і визначено можливості його використання у вітчизняній економіці. Проаналізовано вплив кредиту на розвиток малого і середнього бізнесу. Визначені напрями удосконалення банківського та небанківського мікрокредитування.

фінансове забезпечення, кредитні відносини, мікрокредит, мікрокредитування, малий та середній бізнес, кредитні ризики, ефективність мікрокредитування

В умовах ринкової економіки України важливого значення набуває проблема фінансового забезпечення діяльності малого та середнього бізнесу, фінансові ресурси яких доволі обмежені. Одним із важливих джерел фінансування розвитку підприємництва є надання мікрокредитів вітчизняними банками та різного роду фондами і небанківськими фінансово-кредитними установами, а також іноземними банківськими інститутами і фондами.